

Buitenland

Mislukken 'Seattle' remt verdere liberalisering wereldhandel

De SP is een van de ruim 1100 maatschappelijke organisaties die voorafgaande aan de WTO-top een verklaring ondertekenden tegen verdergaande liberalisering van de wereldhandel. De verklaring stelt onder andere: 'Wij ver-

WTO-top gaat ten onder aan ongeremde ambities

zetten ons tegen elke inspanning om de macht van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) uit te breiden door een nieuwe veelomvattende ronde van handelsliberalisering. In plaats daarvan dienen de regeringen de gebreken van het systeem en het WTO-regime zelf te herzien.' Inmiddels is de top (van 29 november tot en met 3 december gehouden in Seattle) uitgelopen op een mislukking. Hoe kon dat gebeuren, en wat zijn er de gevolgen van? Maar eerst: wat is de WTO precies?

Tijdens de Tweede Wereldoorlog ontstonden in de VS plannen voor een nieuwe wereldorde, die bijpassende wereldorganisaties nodig maakte. Dat leidde na de oorlog tot de oprichting van de VN, de Wereldbank en het IMF. En tot het plan voor een 'International Trade Organisation', die wereldwijd zou moeten gaan over zaken als rechten van vakbonden, concurrentiebeleid, grondstoffenprijzen en overdracht van technologie en financiële hulpbronnen. Het plan voor een ITO sneuvelde echter in het Amerikaanse

Congres. Ervoor in de plaats kwamen acht internationale gespreksronden over handelsakkoorden onder de naam Gatt (General Agreement on Tariffs and Trade). De eerste Gatt-ronde startte in 1948. De laatste, de Uruguayronde, liep van 1986 tot 1994. In het begin ging het op de Gatt-conferenties vooral over tariefvermindering van de invoerrechten. In de jaren tachtig breidde de agenda zich steeds verder uit, tot het uitbannen van alle mogelijke belemmeringen voor internationale vrijhandel. Het eindakkoord van de Uru-

guayronde leidde tot een verdrag dat in januari 1995 van kracht werd, en dat de naam Gatt veranderde in World Trade Organisation (WTO).

Nederland heeft geen eigen inbreng in de WTO, maar wordt vertegenwoordigd door de EU

Hoofddoel van de WTO (die zetelt in Genève) is toe te zien op naleving van de WTO-verdragen. Verder functioneert de organisatie als een forum voor onderhandelingen over handelsverdragen en doet ze uitspraak bij een handelsconflict tussen landen. De WTO is het belangrijkste orgaan als het gaat om de wereldhandel. De organisatie stelt regels waarnaar nationale wetgeving zich dient te schikken, en ze kan sancties opleggen aan landen.

De WTO telt nu 134 leden en 33 landen met de status van waar-

nemer. In principe heeft elke lidstaat via zijn diplomaten toegang tot de WTO-commissies, -raden en -geschilbeslechtscommissie. In de praktijk zijn er echter een paar grote landen in het Noorden zoals Japan, Canada en de VS, of machtsblokken zoals de Europese Commissie, die samen de agenda voorbereiden of besluiten nemen om ze pas daarna voor te leggen aan andere landen. Een goed voorbeeld hiervan is het landbouwakkoord, dat eerst is onderhandeld tussen de VS en de EU en pas vlak voor het einde van de Uruguayronde aan de andere landen is gepresenteerd als een *slikken of stikken*-akkoord. Onderwerpen die ontwikkelingslanden op de agenda zetten, halen vaak de onderhandelings tafel niet. Een probleem voor veel ontwikkelingslanden is ook dat ze niet genoeg diplomaten in Genève gestationeerd hebben om alle vergaderingen van de WTO te bezoeken.

Voor Europa bestaat de unieke situatie dat de Europese Commissie onderhandelt met de WTO namens alle 15 lidstaten. De Europees Commissaris van Handel maakt een voorstel dat vervolgens besproken wordt in de Commissie en met de lidstaten, en ongetwijfeld ook met het bedrijfsleven. Daarna wordt het besproken in de Algemene Raad (van ministers van buitenlandse zaken) dat vervolgens een mandaat geeft aan de Commissie. Het Europees Parlement wordt wel ingelicht, maar heeft geen instemmingsrecht over de besluiten.

Veel tegenstellingen bleken onoverbrugbaar

De ministers van Handel van de WTO-lidstaten hadden het tussen 30 november en 3 december in Seattle eens moeten worden over een agenda voor een verdere liberalisering van de wereldhandel. Bij de vorige handels-

ronde waren onderwerpen blijven liggen zoals de handel in diensten en in agrarische producten. In een spectaculair decor van demonstranten, actie- en pressiegroepen – commentatoren spraken van het *Woodstock van de wereldhandel* – faalde de top in Seattle echter voor de aanhangers van vrijhandel. Seattle legde tegenstellingen bloot binnen en tussen de grote handelsblokken (de VS, Europa en Japan) en tussen de rijke wereld en de ontwikkelingslanden. Die tegenstellingen maakten een vergelijk onmogelijk.

Enkele geschilpunten: De VS en de Cairns-groep (15 landbouwproducten-exporterende landen, waaronder Australië, Argentinië, Zuid-Afrika, Thailand, Chili en Canada) wilden afschaffing van de Europese subsidies voor de landbouwsector. De EU is hier sterk tegen gekant omdat de Europese regeringen onder grote druk staan van de nationale landbouworganisaties.

De VS wilden handel koppelen aan het vraagstuk van naleving van de arbeidsnormen in de ontwikkelingslanden. De EU is hierover intern verdeeld, terwijl de ontwikkelingslanden faliekant tegen zijn. De EU wilde de voedselveiligheid op de agenda zetten (hormonen, genetische manipulatie). De VS en Canada wilden juist verruiming van de mogelijkheden op dit gebied. De EU wilde regulering van de internethandel (e-commerce). De VS niet, omdat ze hierbij een grote voorsprong hebben op Europa en Japan.

De ontwikkelingslanden willen meer toegang tot de markten in westerse landen voor hun textiel- en landbouwproducten. Daarnaast eisen zij meer tijd voor uitwerking in hun landen van lopende afspraken. Zij vinden de VS en de EU tegenover zich die samen pleiten voor milieueisen aan de productie voor internationale handel. Ontwik-

Wie betaalt bepaalt?

De kosten van de top in Seattle worden geschat op 9,2 miljoen dollar, zo'n 19 miljoen gulden. Het geld is volledig bijeengebracht door sponsors. In de lijst van gulle gevers zitten enkele overheidsinstanties (zoals de staat Washington, waar Seattle in ligt), maar verder vooral grote bedrijven. Hoofdsponsors zijn Microsoft en Boeing die elk ver boven de kwart miljoen dollar bijdroegen (waardoor hun topmannen Bill Gates en Phil Condit samen de organisatie voorzaten). Andere bedrijven die sponsorden zijn bijvoorbeeld Monsanto, America Online en AT&T. Voor een bijdrage van 250.000 dollar kregen zij tijdens de WTO-top de 'smaragden-status', waardoor ze vijf gasten mochten afvaardigen naar de recepties en het ministeriële diner: 'Deze innige relatie met het bedrijfsleven zal de integriteit van de ministers beproeven,' schreef het *Financieel Dagblad*, 'zeker als ze moeten beslissen over een onderwerp als 'e-commerce' – van groot belang voor Microsoft.'

Verder praten op de cursus

Wie dieper wil ingaan op de voors en tegens van liberalisering van de wereldhandel doet er goed aan de cursus *Economie, anders bij te wonen* op donderdag 27 januari in Eindhoven. Het thema is *handel in voedsel*. Ruime aandacht zal besteed worden aan de relaties tussen de rijke landen en de ontwikkelingslanden. Meer info en opgave bij Jeannette de Jong. Meer informatie (heel veel) over de WTO en de Seattle-top is te vinden op <http://www.stelling.nl/wto/>.

kelingslanden verzetten zich daartegen en dat doen ze ook tegen het stellen van voorwaarden op het terrein van de arbeidsomstandigheden. Goedkope arbeid en 'terughoudende' milieuwetgeving zijn voor deze landen concurrentievoordelen die zij tegen het rijke Noorden kunnen inbrengen. Verder staan de VS en ontwikkelingslanden lijnrecht tegenover elkaar over de bescherming van intellectuele eigendomsrechten. De ontwikkelingslanden tenslotte zijn teurgesteld over het uitblijven van de voorgespiegelde gunstige effecten van vrijhandel en ook daarom beducht voor verdere liberalisering.

'De retoriek van Ybema klinkt goed, maar het gaat om verdere liberalisering. En daar worden de arme landen nooit beter van'

De top draaide dus uit op een mislukking. Milieudefensie (aanwezig in Seattle) gaf direct na de conferentie een persverklaring uit die als volgt begon: *Milieueconomisten bereiken hun doel: GEEN NIEUWE RONDE. De ambitieuze plannen van de VS, EU, Japan en Canada zijn verslagen door druk van zowel binnen als buiten het conferentiecentrum in Seattle. Oppositie van de 'civil society' en ontwikkelingslanden hebben de onder-*

handelingen tegengehouden. Milieu-, arbeid- en landbouworganisaties hebben de nekslag gegeven aan onderhandelingen van de mondiale vrijhandelsagenda.

Staatssecretaris Ybema (ook aanwezig in Seattle) reageerde daar woedend op. Volgens hem is het uitblijven van een akkoord veel erger dan slecht akkoord, juist voor de ontwikkelingslanden. Hoe zit het nu?

Buitenlandmedewerker Johan van den Hout van de SP-Kamerfractie ziet het mislukken van de top als een goede zaak. 'Ybema deed in Seattle wel alsof ie minister van de Derde Wereld was, maar ondanks zijn retoriek is de WTO er toch vooral voor bedoeld de wereldhandel verder te liberaliseren. En daar is nog nooit iemand beter van geworden. Althans, niet de mensen waar wij voor staan en ook niet het milieu. Overigens ging Seattle nog niet over een akkoord maar over de agenda voor een onderhandelingsronde om tot een akkoord te komen. Probleem daarbij was, dat – als Seattle geslaagd was – er veel op de agenda zou komen wat voorheen niet binnen de WTO-sfeer viel. De WTO wilde nu afspraken maken over milieu, arbeidsomstandigheden, vakbonden etc. Dat klinkt heel leuk, maar je moet toch altijd in het achterhoofd houden dat het

erom gaat de handel verder te liberaliseren. En ook in de WTO geldt dat wie het meeste geld heeft, het meest te vertellen heeft. Dat de hele wereld open zou gaan voor producten uit de Derde Wereld – wat voorstanders van Seattle beweren – is dus nog maar twijfelachtig. Maar vooral, liberalisering betekent ook dat de Derde Wereld nog verder opengaat voor onze producten, zonder dat die landen zich nog mogen beschermen. Dus, beter geen akkoord dan een slecht akkoord.' Van den Hout verwacht overigens niet dat de roep om meer vrijhandel nu van tafel is. Nu begint er wat diplomatiek handwerk achter de schermen en over een jaar of zo is er een nieuwe agendabijeenkomst, schat ik.' Wat had er volgens de SP in Seattle wel moeten gebeuren? Van den Hout: 'De WTO is niet van ons, dus is het ook niet aan ons om een alternatief naar voren te brengen als hun spelletje niet doorgaat. Wat wij in ieder geval willen, is meer gelijkwaardige handel met aandacht en respect voor de specifieke omstandigheden van landen. Dat vraagt dus meer om organisatie, dan om vrijhandel. En om een concreet voorbeeld te noemen: het zou al veel schelen als de EU haar melk niet meer gesubsidieerd dumpst op Jamaica zodat de lokale boeren daar zelf hun melk aan de man kunnen brengen. Nu is die melk duurder dan importen uit Nederland! Bij zo'n maatregel zijn ze méér gebaat dan bij nog meer exportgerichte ontwikkeling, want zoveel heeft Jamaica, in ieder geval voorlopig, niet te bieden.' Opvallend is volgens Van den Hout nog de opstelling van GroenLinks. 'Die heeft ook de wereldwijde petitie tegen verdergaande liberalisering ondersteund. Maar toen wij in de Kamer een motie indienden met exact dezelfde tekst, stemden ze tegen.' ●

De WTO in de praktijk

BANANEN De EU gaf jarenlang handelsvoordelen aan bananen uit voormalige Europese koloniën, voornamelijk in het Caribisch gebied. De VS kaartte de zaak aan bij de de geschillenbeslechtiging – enkele dagen nadat bananenreus Chiquita honderdduizenden guldens had gestort op de rekening van de Democratische Partij. De VS kreeg gelijk van de WTO, met als gevolg dat nu zo'n 200.000 boeren failliet dreigen te gaan.

HORMOONVLEES De VS eiste – en kreeg – het recht om hormoonvlees op de Europese markt te brengen, waar dat verboden is. Als een land twijfelt aan de kwaliteit van een ander land mag het producten weigeren, maar dan moet het wel wetenschappelijk kunnen bewijzen dat dit product schadelijk is. Toen de VS de EU aanklaagde, lag de bewijslast bij de Europese Unie, en die slaagde er niet in aan te tonen dat hormoonvlees schadelijk is.

SCHILDPADDEN De VS had de verkoop van garnalen verboden waarbij door de vangstmethode bedreigde zeeschildpadden gedood worden. De netten kunnen vrij gemakkelijk aangepast worden zodat de schildpadden gespaard blijven. Toch klaagden vier Aziatische staten de VS aan bij de WTO. Die oordeelde dat de VS wel schildpadden mag beschermen, maar niet via een handelsboycot.

ASBEST De EU heeft besloten dat gebruik en verwerking van asbest over enkele jaren helemaal taboe is. Canada –'s werelds grootste asbestexporteur – heeft hierover een klacht ingediend bij de WTO en geëist dat het verbod teruggedraaid wordt. Een uitspraak is er nog niet.